

Kroniek

H.J.C.C.J. Wilschut

Diagnose en therapie Over de gaven van de Geest

‘Komende donderdag houdt *CV/Koers* samen met de Christelijke Hogeschool Ede een themadag over de gaven van de Geest. De hervormd-gereformeerde prof. dr. J. Hoek doet een opvallende oproep om deze “blinde vlek” in de gereformeerde traditie te corrigeren. “Er is zoveel matheid en lauwheid.” Aldus de intro van het interview met dr. Hoek, dat het *ND* van zaterdag 19 november 2005 publiceerde.

Diagnose

Dr. Hoek geeft geen vrolijk beeld van de geestelijke toestand binnen de gereformeerde gezindte. Er is matheid en lauwheid. De kerk van de Reformatie is in diepe ademnood. Akkoord, hij geeft toe dat hij generaliseert. Gelukkig ontmoet hij ook gedreven jonge mensen die God willen dienen. Maar het totaalbeeld is ver beneden het niveau dat je op grond van het Nieuwe Testament van de gemeente verwachten mag. Het geldt binnen de gereformeerde gezindte van links tot rechts. In bevindelijke kring blijft men steken in een fixatie op de vragen rondom de toe-eigening van het heil. Aan de andere kant is er een soort verbondsautomatisme. Waarbij je kunt vragen: waar is daar de vrucht, de vrijmoedigheid om te getuigen, het besef dat we maar pelgrims zijn in deze wereld?

Al is de vorm verschillend, in beide gevallen heeft het materialisme ons te pakken. Daardoor raken de omgang met God en de overdenking van Gods Woord in de verdrukking. ‘Waarover praten we op visite? Vinden we het gek om aan het eind van een gesprek met elkaar te bidden, een kringgebed te doen of te zingen? We zijn zo geremd in die dingen.’ Nee, dan de tijd van de Reformatie, van Calvijn en Bucer! Al wil dr. Hoek niet idealiseren, toen hadden mensen nog goed en bloed over voor hun geloof! Als je ziet hoe bewust en dankbaar men toen het avondmaal vierde, lag het niveau destijds hoger dan nu.

Het zijn bekende klanken uit de mond van dr. Hoek. Dergelijke uitspraken deed hij eerder in het blad *CV/Koers* van oktober 2005 (zie de *Persrevue* in het novembernummer). Ook daar klaagde hij over lauwheid en wereldgelijkvormigheid. ‘Er zijn heel wat kerkelijk meelevende mensen die wel trouw in de kerk komen, maar nauwelijks kunnen spreken van een persoonlijke relatie met God. Gebed en persoonlijk bijbellezen zijn marginaal in hun leven.’ Een vorm van armoedig christen-zijn. Waar blijft de geestelijke groei?

Waardeoordelen

Geen vrolijk beeld dus. En je kunt ook niet zeggen, dat de diagnose van Hoek er totaal naast zit. Wat dat betreft kan ik mij aansluiten bij de reactie van prof. dr. J.W. Maris: ‘Past het geloofsleven in de “gevestigde” kerken wel bij een bijbelse maat? Die vraag is beslist nodig. Een geloofsovertuiging uit de diepvries is de geestelijke kracht van de Reformatie kwijt. Er is stellig reden tot bezorgdheid’ (zie voor het totaal van de reactie van prof. Maris weer de *Persrevue* in het novembernummer).

Nu kan niemand het recht betwist worden om het kerkelijk leven kritisch tegen het licht van de Schrift te houden. Zoals een christen ook zichzelf zal beproeven op zijn persoonlijke relatie met

God. Daar mag je ook heel rechtuit in zijn. Maar ik vind de toonzetting van deze diagnose zo *veroordelend*. Er worden allerlei constatering en gedaan. Onderbouwing ontbreekt. Het wordt zonder meer *geponeerd*. Daardoor gaat het klinken als een draai om de oren. Moet dat nou zo?

Daarbij helpt het weinig dat dr. Hoek zichzelf insluit. 'Ik zie, om te beginnen bij mijzelf, zoveel zelfgenoegzame rechtzinnigheid. We zijn zo tevreden met wat we hebben in onze kerkelijke en theologische status quo. Er is ook veel traditioneel christendom dat nauwelijks blij geeft van levende omgang met God. We kunnen rechtzinnige belijders zijn zonder dat we persoonlijke kennis aan Christus hebben' (*CV/Koers* van november 2005, in reactie op prof. Maris en drs. C.J. Haak). Heeft dr. Hoek het bij die laatste categorie nog steeds over zichzelf? Hoe durft hij dan nog over anderen een oordeel uit te spreken?

Daarom is de toonzetting van prof. Maris mij liever. De vraag of we binnen Gods kerk onder de bijbelse maat leven, is beslist nodig. En niemand zal ontkennen dat er reden tot *zorg* is. Maar dat is wat anders dan dat we allerlei waardeoordelen uitspreken. Waarbij er nauwelijks genuanceerd wordt.

Want zeker, dr. Hoek erkent dat hij generaliseert. Die gedreven jongeren, hè? Maar waar haalt hij de moed vandaan om over vele ('heel wat') kerkelijk meelevende mensen te beweren dat zij dan wel trouw in de kerk komen, maar nauwelijks kunnen spreken van een persoonlijke relatie met God? Kan hij die mensen in het hart zien? Of stralen ze te weinig van de Geest uit, zoals naar de mening van dr. Hoek volgens het Nieuwe Testament zou moeten? Wat weet hij van het verborgen werk van de Geest in mensenharten? Wat weet hij van de stille strijd om in te gaan in het koninkrijk? Moet het dan allemaal opzichtig en met veel kabaal, om het etiket 'bijbels niveau' te kunnen verdienen? Tegen dit klimaat wil ik hier protest aantekenen. Je komt het niet alleen tegen bij dr. Hoek. Maar - soms nog ongenueeender - bij evangelicaal bevlogen gemeenteleden. Die vrijmoedig medebroeders en -zusters de geestelijke maat nemen. En afrekenen op wat zij concreet aan vruchten van de Geest willen *zien*. Het wordt een karikatuur van de onderlinge vermaning. Daarin zie je op elkaar toe. Je wijst ook fouten aan als het nodig is. Maar je werpt je per se niet op als geestelijke keurmeester. Laat die keur maar aan de Here over.

Therapie

Is de kerk in ademnood, dan is wel duidelijk wat de therapie moet zijn: daar moet de adem van de Geest gaan waaien, een frisse wind waarvan de patiënt meteen zienderogen opknapt. Laten de deuren en vensters maar opengaan! (*CV/Koers* van oktober 2005).

Wat is er dus nodig? 'We zijn erg verlegen om een nieuwe doorwerking van de Heilige Geest. Die nood is heel urgent ... Worden er bidstonden gehouden voor een nieuwe opwekking in reformatorisch Nederland?' (*ND* van 19 november 2005). Laat er maar geroepen worden om een vervuld worden van de Geest!

Tot zover geen probleem. Kom, Schepper, Geest, woon in uw kerk! Of dat nu meteen de vorm moet aannemen van bidstonden om een geestelijke opwekking, kun je je afvragen. In zijn reactie op Maris/Haak schrijft dr. Hoek, dat we bij het gebed om een geestelijke opwekking maar niet van tevoren moeten bepalen welke werkingen en gaven de Geest wel of niet op ons gebed zal geven (*CV/Koers* van november 2005). Terecht. Al mag je je wensen bij de Here kenbaar maken, we moeten in ons gebed de Here de weg niet voorschrijven. Zouden we dat dan ook doen bij het bidden om een geestelijke opwekking? Die kunnen *wij* misschien hard nodig vinden. Maar vindt de Geest het ook? Kom, Schepper, Geest! Daarom mag je vragen, pleitend op de belofte van de Geest. Laat de manier waarop maar aan de Geest over.

Vervuld worden van de Geest. Een doorbreken van geestelijke lauwheid. Vrijmoedigheid om te spreken over je geloof. Voor zover ik kan overzien, heb je het dan over de vruchten van de Geest. Maar dr. Hoek koppelt daaraan meteen de *bijzondere gaven* van de Geest. ‘Waarom zouden we als kinderen van de Reformatie niet van harte open staan voor genadegaven als glossolalie (klanktaal) en profetie, genezing op gebed en bevrijding van demonische bindingen?’ (ND van 19 november 2005, citaat uit *CV/Koers* van oktober 2005). Christus heeft beloofd zijn gemeente tot aan de Jongste Dag met bijzondere geestelijke gaven toe te rusten. De opdracht om te getuigen is niet begrensd. Dus waarom zouden de bijbehorende gaven dat dan wel zijn?

Hier constateert dr. Hoek een manco binnen de Reformatie. Luther had te maken met geestdrijvers. ‘In zo’n situatie kun je niet rustig en evenwichtig kijken wat de Bijbel over die gaven zegt’ (ND van 19 november 2005). Trouwens, hoeveel waardering dr. Hoek ook heeft voor Calvijn, ook deze eminente theoloog kende ten dele en profeteerde ten dele. Waarin dr. Hoek natuurlijk helemaal gelijk heeft. Maar wat nog niets zegt over Calvijns gelijk of ongelijk ten aanzien van de bijzondere gaven van de Geest.

De tekening die dr. Hoek op onderdelen geeft van de tijd van de grote Reformatie, roept verbazing op. Of er bijvoorbeeld in de (volks)kerk te Genève ten tijde van Calvijn nu echt zo diep-geestelijk avondmaal werd gevierd, is op z’n zachtst gezegd te betwijfelen. Ook is de opmerking over Luther wel erg kort door de bocht. Voor nadere informatie over Luther - en anderen - verwijs ik graag naar de artikelenserie van H. Veldman in *De Reformatie* van 7 mei tot 4 juni 2005: ‘Reformatoren contra charismatische leiders’ (5 artikelen). Veel van Luthers argumentatie tegen de geestdrijvers van zijn tijd is - mutatis mutandis - nog steeds van betekenis in de confrontatie met de charismatische beweging van vandaag!

Dr. Hoek spreekt uit, dat hij het in veel opzichten met prof. Maris eens is. Te uwer informatie, de christelijke gereformeerde prof. Maris mag binnen de gereformeerde gezindte gelden als een deskundige, wanneer het gaat over het charismatische denken. In 1992 promoveerde hij op het onderwerp *Geloof en ervaring. Van Wesley tot de Pinksterbeweging*, Leiden 1992. In de serie Cahiers van Woord&Wereld verscheen in 1996 *De charismatische beweging en wij*. Dr. Hoek valt prof. Maris bij als het gaat om de uitwassen in charismatische kring. Maar wil tegelijk een stap verder gaan, de loopgraven uit. Nu moeten we ook als gereformeerden en charismatischen met elkaar in gesprek. En van elkaar willen leren!

Onkritisch

Als het gaat over wat de bijzondere gaven van de Geest voor vandaag inhouden, is bij dr. Hoek een zekere terughoudendheid op te merken. Overigens is voor mijn gevoel die terughoudendheid groter in het ND dan in *CV/Koers*. Genezing op gebed? Akkoord. Maar geen aparte genezingsbediening. Profetie? Ja, alleen niet in de vorm van nieuwe openbaringen, maar wel van een bijzonder inzicht in de Schrift (als ik op dit punt dr. Hoek tenminste goed begrijp). Uitwerpen van demonen? Alleen daar waar mensen zich hebben opengesteld voor het occulte. Psychische ziekten zijn er ook en die moet je niet verwarren met demonische invloeden. En de vruchten van de Geest zijn belangrijker dan klanktaal. Daar bidt dr. Hoek dan ook niet om. En van excessen en een elitaire opstelling moet hij al helemaal niets hebben. In de uitwerking en toepassing van de bijzondere gaven blijft dr. Hoek gematigd. Terwijl hij de reformatorische eenheid Woord en Geest in alle toonaarden benadrukt. Bij alle kritiek vermeld ik het met waardering. Dr. Hoek wil gereformeerd theoloog zijn. Dat merk je ook in deze terughoudendheid.

Desondanks probeert hij elementen van het charismatische denken met zijn gereformeerd-zijn te combineren. En hoe je het ook draait of keert, het blijven twee onverenigbare grootheden. Prof. Maris heeft het voor mijn idee kernachtig samengevat in het onderscheid tussen ‘ervaring’ en ‘relatie’. In de charismatische spiritualiteit staat de ik-gerichte ervaring centraal. In de bijbels-

gereformeerde visie draait alles om de relatie met de drie-enige God. Ook dan is er ervaring. Maar de diepte ervan ligt in de relatie met de Here God.

In reactie daarop schreef dr. Hoek, dat ook hij niets moet hebben van een ervaring, los van de geloofskennis van God en van Christus. Maar laat de Geest zelf maar bepalen welke gaven Hij geven wil (*CV/Koers* van november 2005). Daarmee glijdt hij langs de opmerkingen van prof. Maris - trouwens ook langs die van drs. Haak - heen. Het gaat om een principiële blikrichting. En wat je daarin ook biddend van de Geest verwacht.

Dat dr. Hoek voor zijn therapie leentjebuurt wil spelen in de charismatische apotheek, noemt prof. Maris 'naïef'. 'In de loop van de eeuwen heeft de kerk zich al een aantal keren moeten bezinnen op uitdagingen van die kant. Iets daarvan had wel mogen doorklinken in zijn pleidooi.' Daarbij wijst prof. Maris niet alleen op de invulling van allerlei bijbelse begrippen, maar ook op de selectieve aandacht voor de bepaalde gaven van de Geest binnen de charismatische beweging.

Naïef. Dat kan een beetje neerbuigend klinken. Ach, jij onnozel kind. Dat is vast de bedoeling van prof. Maris niet. Om ruis op de lijn te voorkomen houd ik het liever op: onkritische openheid. Die tref je vaker aan binnen gereformeerde kring. Een al te onkritische openheid voor het charismatische denken. Alsof wat binnen de charismatische beweging beweerd wordt over de bijzondere gaven van de Geest, los verkrijgbaar is. Waarbij de (ik-gerichte) bron van dit denken niet in rekening wordt gebracht. En de bijbelse invulling op de klank af gebeurt (over klanktaal gesproken!). Vaak mis je een exegetische discussie waarbij in rekening wordt gebracht wat daarover eerder in gereformeerde kring is gezegd. Dan zijn termen als 'streeptheologie' te gemakkelijk, of het - zonder nadere argumentatie - op de hak nemen van de term 'startversterkers'. Met die (voor discussie vatbare!) term is beslist niet de hele klassiek-gereformeerde positie getekend. Hier liggen nogal wat vragen. Is het waar, dat de gaven en tekenen uit Marcus 16, door Christus aan de *evangeliepredikers* toegezegd, zijn overgegaan op heel de apostolische kerk? Wat bedoelt Paulus wanneer hij in 1 Korintiërs 13 spreekt over het verdwijnen van profetieën en spreken in talen/tongen? Wat dat laatste betreft, wat bedoelt de Schrift eigenlijk met talen/tongen? En hoe komt het dat in de charismatische beweging de bijzondere gaven grootheden op zichzelf zijn geworden, terwijl ze in de Schrift *tekenen* worden genoemd?

Ten slotte. Waar blijft in dit hele verhaal het besef van *afhankelijkheid*? Het is de Geest die gaven geeft. Op zijn tijd. En op zijn manier. Dat hoeven wij niet te organiseren of af te dwingen. Zou de Geest Zich ook door mensen hebben laten tegenhouden, wanneer Hij de afgelopen eeuwen de kerk van de Reformatie bijzondere gaven als spreken in talen e.d. had willen geven? Er staat in Marcus 16:20, dat de *Here* de apostolische prediking bevestigde door de tekenen die erop volgden. Als ook wij dat nou eens aan de Here zouden overlaten?

Huiswerk

Met het bovenstaande is het verhaal niet uit. Er is nog heel wat huiswerk te doen. Want - hoe komt het dat op dit moment de gereformeerde gezindte door de charismatische golf overspoeld wordt? Het groeiend verlangen naar een leven uit de Geest is op zichzelf genomen heel legitiem. Maar waarom blijkt de gereformeerde gezindte daarbij zo kwetsbaar voor het charismatische denken? Waarom is de openheid zo vaak een *onkritische* openheid?

Ik ben geneigd om te zeggen: dat ligt niet aan de inhoud van de gereformeerde belijdenisgeschriften. Zeker, daarin vindt u geen paragraaf over de 'bijzondere gaven' van de Geest. Een veelzeggend stilzwijgen. Daarin proef je de afstand van het spiritualisme, waarin het werk van de Geest wordt verzelfstandigd, losgemaakt van de Vader en de Zoon, en dus van het

Woord. Maar zeg niet dat er geen brede aandacht is voor het werk van de Geest. Neem nu de Dordtse Leerregels. Wat weten ze in hoofdstuk III/IV bloedwarm en existentieel betrokken te spreken over de weg van de Geest naar en in een mensenhart! Waarom heeft het verlangen naar 'meer van de Geest' niet aan dergelijke taal genoeg?

Hier is dus inderdaad nog heel wat huiswerk te doen. Is het een reactie op een al te grote nadruk op het objectieve (het Woord, de belofte) in het verleden? Die factor zou in eigen kerkhuis best eens mee een rol kunnen spelen. Het was niet voor niets, dat prof. dr. C. Trimp in de jaren tachtig van de vorige eeuw aandacht vroeg voor de *ervaring* van het geloof (*Klank en weerklank. Door prediking tot geloofservaring*, Barneveld 1989). Daar zat voor mijn besef iets van een correctie in. Ook een stuk verbreding van een te smal theologisch spoor. Mogelijk dat we daarvan als GKV nog steeds een rekening betalen.

Maar daarmee is niet alles gezegd. Ook in bevindelijk-gereformeerde kring blijkt een soortgelijke vatbaarheid en onkritische openheid voor de idealen van de charismatische beweging. Komt hier dan de dwarsverbinding tot stand door een meer subjectivistische inslag, waarin het zwaartepunt komt te liggen bij de al dan niet vrome mens? Of wordt de geloofservaring zo objectivistisch gepreikt (dat kan: kenmerkenprediking kan heel objectiverend - op een afstand kijkend - zijn!), dat ook hier buitenshuis compensatie gezocht wordt? Ik ben daar niet echt uit.

In beide gevallen speelt ongetwijfeld mee, dat ook orthodox-gereformeerde belijders mensen van een postmoderne tijd zijn. Dat is de tijd van de emotiecultuur, met veel behoefte aan beleving en ervaring. Dat is tevens een tijd waarin de grote verhalen en gesloten systemen het niet langer doen. Je kiest uit tegenover elkaar staande gedachtstelsels die elementen uit, die jou wat lijken. Waar ze vandaan komen, is niet meer zo belangrijk. Als het maar goed voelt.

In zo'n klimaat kan het lastig worden om nog langer de tegenstelling gereformeerd - charismatisch mee te voelen. Dat het daarbij echt gaat om twee totaal verschillende manieren van omgang met de Schrift, een theologie van het kruis tegenover een theologie van de glorie. Dat geeft de urgentie van het huiswerk aan. Je ontmoet veel oprecht en wettig verlangen naar een leven uit de Geest. Maar tegelijk zie je daarbij mensen - ongetwijfeld te goeder trouw, dat is het punt niet - de charismatische mist ingaan. Wat een uitdaging om hier met elkaar als *gereformeerde* belijders uit te komen! Tegelijk, wat een drangreden om juist hier te bidden om de genade van de Heilige Geest!

Afgesloten op 23 november 2005.